

Наталія Миколаївна Московчук,
аспірантка кафедри теорії і методики дошкільної освіти,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАУКОВІЙ ЦАРИНІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито сутність поняття «професійна підготовка» та його структура. Розглянуто різні підходи до визначення понять «підготовка», «готовність», «підготовленість», «компетентність». Висвітлено наукові погляди на проблему професійної підготовки майбутніх фахівців. На основі аналізу різних трактувань сутності професійної підготовки в науковій педагогічній думці запропоновано власне формулювання цього поняття.

Ключові слова: професійна підготовка, підготовка, готовність, підготовленість, компетентність.

Започатковуючи дослідження україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, виникла необхідність з'ясувати неоднозначне розуміння поняття «професійна підготовка». Необхідно зазначити, що професійна діяльність має безліч варіацій, а кожний окремий фах є специфічним за своїм змістом і метою. Відповідно поняття «професійна підготовка» є досить складним за своєю структурою та потребує детальної характеристики. Логіка дослідження вимагає з'ясувати сутність ключового поняття «підготовка» та його результатів: підготовленості, готовності та компетентності, за допомогою яких за традицією когнітивно-педагогічного підходу аналізується навчально-виховний процес у вищих закладах освіти.

Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців досліджувалася в різних напрямках: дослідження професійної підготовки фахівців негуманітарних спеціальностей (В. Андрущенко, П. Атутов, Н. Бідюк, С. Білевич, І. Зязюн, І. Козловська, В. Кремень, О. Літікова, Н. Ничкало, В. Сидоренко, С. Сисоєва), обґрунтування засад компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців (В. Ісаєв, Я. Кодлюк, О. Овчарук, О. Пометун, В. Серіков, О. Смолянинова, Г. Терещук, А. Хуторської, Л. Черній, Н. Чурляєва, В. Шаронін), проблеми активізації та індивідуалізації навчання (Н. Аршинова, Я. Булахова, О. Каменський, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський, Т. Труханова, І. Чирва, Н. Ягельська), формування міжкультурної компетенції фахівця (Н. Губіна, Л. Сікорська, І. Томарьова) тощо.

Отже, звернімося до першооснови – поняття «підготовка». Для визначення поняття «підготовка» звернемося насамперед до словникових джерел, які тлумачать означене поняття як запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання чи практичної діяльності [3, с. 952]; сукупність знань, умінь, навичок, оволодіння якими дає змогу бути спеціалістом у певній галузі [5, с. 145]. Підготовка – це формування та збагачення настанов, знань та вмінь, необхідних індивіду для виконання специфічних задач [14, с. 209].

Науковці визначають підготовку як складний соціально-педагогічний та управлінський процес,

пов'язаний з освітньо-пізнавальною діяльністю та організацією (Н. Селіверстова), формування й узагальнення настанов, знань та вмінь, необхідних індивіду для адекватного виконання специфічних завдань (Л. Мардахаєва), процес, результатом якого є система інтегральних змінних, що включають професійну спрямованість особистості, її теоретичну озброєність, а також наявність професійно-значущих умінь, необхідних для спільної діяльності (Л. Нечаєва).

На противагу попереднім визначенням підготовки як процесу в науковій літературі наявне розуміння її як психічного стану та характеристики особистості за результатами аналізу її властивостей, що стає усталеною якістю особистості в процесі діяльності (В. Крутецький, О. Щербаков) або як форми діяльності суб'єкта; активного стану особистості, що викликає діяльність; якості, що визначає настанови на певні ситуації та завдання; результату діяльності та передумови до цілеспрямованої діяльності, її регуляції, усталеності (Є. Михайличев). Подекуди визначають підготовку з урахуванням її процесуального компонента, як складника словосполучення «формування готовності», та результативного компонента, що тлумачать як «рівень готовності».

Зазначимо, що, незважаючи на деякі розбіжності в трактуванні поняття «підготовка», спільною є характеристика підготовки як форми людської діяльності, що є первинною та обов'язковою умовою будь-якої успішної діяльності. Уважаємо, що підготовка – це багатокомпонентний процес формування і вдосконалення знань, вмінь, навичок та набуття необхідних компетенцій, що забезпечує якісну соціалізацію особистості.

Деякі дослідники (зокрема, Н. Костіна) поняття «підготовка» ототожнюють з готовністю до діяльності, але здебільшого в психолого-педагогічних працях терміни «підготовка» і «готовність» не використовуються як синонімічні, хоча вони і є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Найчастіше трапляється розуміння готовності як результату підготовки і показника якості підготовки, який реалізується та перевіряється в діяльності. Зокрема, О. Лугова визначає підготовку до професії як формування готовності до неї. У свою чергу, поняття

«готовність» дослідниця трактує як таке, що включає позитивне ставлення до діяльності, підкріплене усталеною мотивацією; адекватні вимоги професійної діяльності до рис характеру, особливостей темпераменту; наявність необхідних знань, умінь та навичок; стійкі професійно важливі особливості мисленнєвих процесів [10, с. 67-68].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що протягом усього періоду вивчення проблеми готовності розуміння цього поняття змінювалось від сприйняття його як настанови (Щ. Кюльпе, К. Марбе, Д. Узнадзе), феномена усталеності особистості перед зовнішніми та внутрішніми впливами (У. А. Томас, Г. В. Олпорт, Д. Кац) до трактування готовності як якісного показника саморегуляції на фізіологічному, психологічному та соціальному рівнях (А. Ганюшкін, М. Дьяченко, Л. Кандилович, М. Левітов та ін.).

Ми схилиємось до трактування готовності до професійної діяльності як результату та умови успішного виконання фахових обов'язків, які включають моральний, психологічний і професійний компоненти та реалізується в діяльності разом із набуттям досвіду, а формується в процесі професійної підготовки.

З'ясуємо значення поняття «підготовленість», яке словники визначають як властивість людини, що визначається сукупністю спеціальних знань, умінь та навичок, зумовлених її здатністю виконувати певну діяльність з тією чи тією якістю [12, с. 284]. Також підготовленість розглядається як стан, який характеризується готовністю для якої-небудь діяльності, здатністю до неї [3, с. 767].

Поняття «підготовленість» трактується науковцями як наявність у фахівця особистісних якостей, теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, які б дозволяли ефективно вирішувати професійні завдання і виконувати функціональні обов'язки; як ступінь виучки, готовність до чого-небудь (у цьому трактуванні поняття «підготовленість» переважно семантичне навантаження має слово «ступінь» як таке, що передбачає наявність не тільки певних станів, а й механізму для їх вимірювання) (за В. Толмачовою); як результат здійсненої підготовки, який відображає її якість (за Н. Кисельовою). Л. Боднар вважає, що результатом професійної підготовки фахівців є формування підготовленості до професійної діяльності. На її думку, підготовленість до професійної діяльності має нестійкий характер. Ця якість під впливом певних педагогічних умов більш об'єктивно показує рівні підготовки фахівців і проявляється в здатності виконувати певні дії та операції. З одного боку, підготовленість фахівців до професійної діяльності – це продукт їхньої підготовки, що проявляється в системі мотивів, знань, досвіду, які є необхідними і достатніми для виконання професійних функцій. З іншого боку, підготовленість до професійної діяльності фахівців повинна бути сформована таким чином, щоб випускник умів розв'язувати задачі в тих ситуаціях, які сприяють удосконаленню прояву професійних та специфічних умінь майбутнього фахівця [2].

Інші вчені (В. Некрасов, Н. Худадов, Н. Платонов) поняття «підготовленість» тлумачать як стан, що є результатом цілеспрямованої підготовки й визначає потенційні можливості для досягнення високого результату діяльності.

Поняття «підготовленість» окремі дослідники (М. Дьяченко, І. Марченко, А. Пуні та ін.) інтерпретують як психологічну готовність, тобто як стійку характеристику особистості і діяльності, як цілісний комплекс, що містить мотиваційні, інтелектуальні, емоційні та ін. компоненти, адекватні вимогам змісту та умовам діяльності. Л. Карамушка диференціює поняття «підготовленість» і «психологічна готовність» за хронологічним принципом відносно готовності до діяльності. На її думку, психологічна готовність – це тимчасова готовність, а підготовленість – це довготривала готовність [8, с. 145].

Науковці (О. Аксьонова, О. Рибалка) вважають, що підготовленість – це стан, який забезпечує психофізичну готовність особистості до якісної життєдіяльності та потребує складного та цілеспрямованого становлення індивідуальних психофізичних властивостей людини в процесі прояву певних якостей під час здійснення різного роду діяльності.

Аналіз літератури засвідчує, що поняття «підготовленість» розглядається в різних словосполученнях залежно від виду діяльності людини: фізична підготовленість, спеціальна підготовленість, теоретична підготовленість, психологічна підготовленість тощо, натомість спільним є те, що підготовленість у будь-якій галузі діяльності є результатом процесу підготовки, що відображає об'єктивні передумови ефективної діяльності. Отже, підготовленість – це наявність підготовки до будь-якої справи, роботи або властивість і стан підготовленого, що є результатом послідовної підготовки і визначає можливий рівень здійснення співвідносно з метою підготовки діяльності.

Розуміння поняття «компетентність» залежать передусім від визначення понять «компетенція» і «компетентність» та їх співвідношення. Сьогодні немає однозначного підходу щодо тлумачення цих понять. Використання терміна «компетенція» є досить неоднозначним, а зміст, який у нього вкладають науковці, може бути доволі широким. На думку В. Хутмахера, «саме поняття компетенція, що входить до низки таких понять, як вміння, компетентність, здібність, майстерність, змістовно досі не визначене» [18]. А. Хуторської визначає компетенцію як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, вмінь, навичок, способів діяльності), що ставляться стосовно певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності по відношенню до них [17]. Деякі науковці (В. Ледньов, Н. Нікандров, М. Рижаків) вживають термін «компетенція» замість понять знання, вміння, навички тощо. Інші дослідники (І. Зимня, В. Башев, Г. Вальковська та ін.) вказують на те, що трактування поняття «компетенція» операціоналістично і сутнісно є

доволі містким. Встановлення такого семантичного наповнення терміна «компетенція» можливе в процесі зіставлення його з терміном «компетентність». Існує дві провідні думки щодо цієї проблеми. Прихильники першого погляду (Л. Болотов, В. Ледньов, Н. Никандров, М. Рижаків та ін.) ототожнюють ці два поняття і вважають, що компетенція є тією сферою відносин, яка існує між знанням і дією в людській практиці. У Глосарії термінів Європейського Фонду Освіти компетенція визначається як здатність робити будь-що добре або ефективно; відповідність вимогам, які висуваються під час влаштування на роботу; здатність виконувати особливі трудові функції, а термін «компетентність» використовується в тих самих значеннях. Компетентність зазвичай уживається в описовому плані. І. Зимня трактує поняття «компетентність» як актуальний прояв компетенції та «засновану на знаннях, інтелектуально-та особистісно-зумовлену соціально-професійну життєдіяльність людини» [7, с.13]. Дослідниця на противагу поширеному ототожненню понять «компетенція» та «компетентність» наводить як аргумент для їх розрізнення первинне значення терміна «компетенція» стосовно освіти, зорієнтованої на компетенції (competence-based education — CBE). Початком формування CBE вважають 1965 рік, коли Н. Хомський (Масачузетський університет) використав поняття «компетенція» щодо теорії мови в значенні прихованого та потенційно можливого використання мови, а реальне її використання пов'язував з мисленням та іншими особистісними якостями (навички, досвід, реакція на використання мови тощо). Таке розмежування автор пов'язував із сосюрївським протиставленням мови і мовлення та гумбольдтівською концепцією прихованої компетенції як системи процесів породження. Науковець підкреслював, що «ми проводимо фундаментальне розрізнення між компетенцією (знанням своєї мови мовцем-слухачем) і застосуванням (реальним вживанням мови в конкретних ситуаціях). Лише в ідеалізованому випадку... застосування є безпосереднім відображенням компетенції... Насправді ж воно не може безпосередньо відображати компетенцію» [16, с. 9-10]. Таке розрізнення І. Зимня вважає підставою для визначення підходу, заснованого на понятті «компетенція» як такого, у якому домінує практичний, дієвий бік, а основною рисою підходу, що заснований на «компетентності», дослідниця називає включення власне особистісних якостей та відповідне посилення як прагматичних, так і гуманістичних цінностей освіти [7].

Вітчизняні дослідники (М. Галицька, К. Балабанова,) також розрізняють означені засновничі поняття і вважають, що «компетенція» – це найважливіший критерій підготовленості сучасного випускника вищої школи до сучасного ринку праці, яку визначено як освітній результат, рівень підготовки, виражений в оволодінні методами, засобами діяльності, у можливості розв'язання поставлених завдань, власному досвіді у

відповідній сфері діяльності; єдність знань, навичок і відносин у процесі професійної діяльності, що зумовлені вимогами посади, конкретною ситуацією і цілями організації, сукупність професійно значущих якостей та прояв творчості в процесі професійної діяльності, коло тих питань, які повинна і реально може розв'язувати людина, яка виконує професійну чи соціальну роль, а «компетентність» – це спроможність сприймати та відповідати на індивідуальні й соціальні потреби; комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок; інтегрована якість особистості, що характеризує і визначає рівень професіоналізму фахівця, котрий володіє знаннями, вміннями та навичками, що дозволяють йому демонструвати професійно грамотну дію мислення, оцінку, думку в конкретній професійній діяльності.

Ураховуючи специфіку трактування понять «компетенція» і «компетентність» та переважну тенденцію більшості західних науковців до їх ототожнення, надалі категорію компетенція/компетентність розуміємо як таку, що містить знання, уміння, уявлення, програму дій, систему ціннісних орієнтацій та комунікативну, когнітивну, мотиваційну, етичну, соціальну, операційну, технологічну складові, які в різній послідовності формування та мірі прояву забезпечують ефективну діяльність особистості в колективі.

Розглянемо процес, під час якого формується компетентність майбутніх фахівців, а саме професійну підготовку. Закон України «Про вищу освіту» визначає поняття «професійна підготовка» як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю. Довідкова література подає таке тлумачення поняття «професійна підготовка»: це сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією [4, с. 261]; це підготовка людини до трудового життя, завданням якої є забезпечення її достатнім рівнем кваліфікації, який дозволить у майбутньому ефективно працювати [14, с. 230]. Метою професійної підготовки є прискорене набуття майбутніми фахівцями навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт [13, с. 363]. Енциклопедично-довідкова література визначає професійну підготовку також як систему організаційних та педагогічних заходів, що забезпечують формування в особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок і професійної готовності до такої діяльності [11]. Така система містить низку взаємопов'язаних структурних елементів: мету, зміст, методи, засоби та результат. Поширеним також є розуміння професійної підготовки як процесу, що базується на організованій педагогічній діяльності, яка покликана стимулювати активну діяльність майбутніх фахівців у напрямі набуття досвіду. Це процес формування спеціальних знань, умінь і навичок, які забезпечують успішну роботу в певній професії [6, с. 375].

Сучасні науковці розглядають професійну підготовку майбутніх фахівців з позиції суб'єктів науково-практичної та пізнавальної діяльності, що здатні цілеспрямовано регулювати власні дії, та детально вивчають рівні (Л. Пундик), структуру (С. Пашенко), функції (С. Архипова), принципи (Ю. Швалб, С. Харченко) та інші особливості професійної підготовки майбутніх фахівців (Т. Жаровцева, О. Пехота, Т. Танько, Г. Троцько та ін.).

Науковці, які досліджують проблему професійної підготовки, визначають її як цілісний процес, який функціонально спрямований на досягнення визначеної мети і включає формування професійних умінь і навичок, виховання визначених професійних якостей і цінностей особистості майбутнього фахівця (В. Сластьонін); організований, систематичний процес формування фахових знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності (Є. Нероба); складну психолого-педагогічну систему зі специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами відношень, особливостями освітнього процесу, специфічними для певного фаху знаннями, вміннями та навичками (О. Павлик); володіння специфічною для певного фаху системою професійних знань (Н. Волкова); процес професійного становлення майбутніх фахівців, мету і результат вищої освіти, необхідність включення студента в навчально-виховну діяльність (В. Семиченко); систему, яка характеризується взаємозв'язком та взаємодією структурних та функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, своєрідність, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети — вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності (Г. Троцько); систему організаційно-методичних заходів, які забезпечують формування в майбутнього фахівця знань, умінь, навичок та професійної спрямованості шляхом створення педагогічних умов, що сприяють трансформації освітньо-пізнавальної діяльності в пізнавально-професійну (Р. Вайнола).

За Л. Боднар, «професійна підготовка» — це процес формування професійної спрямованості фахівців і системи їхніх професійних знань, умінь і навичок, набуття досвіду, теоретичного і практичного розв'язання професійних проблем і завдань [2]. Р. Комбекова тлумачить професійну підготовку — як комплексне явище, у структурі якого можна виокремити такі компоненти: пізнавальний компонент (розуміння комунікативних знань, оцінка їхньої значимості, знання способів вирішення професійних задач, прогнозування результатів діяльності тощо), емоційний компонент (почуття відповідальності, емпатія), мотиваційний компонент (потреба в комунікації, прагнення досягати успіху, потреба показати себе з кращого боку), вольовий компонент (подолання непевностей, мобілізація зусиль тощо) [9, с. 103]. Дослідниця також акцентує на розрізненні ситуативної (активної) стан особистості, у динамічній

структурі якого виділяється мотиваційний, пізнавально-орієнтаційний, операційно-дієвий, емоційно-вольовий і оцінний компоненти) та довгострокової (стійкий комплекс особистісних, суб'єктивних та індивідуальних професійно-важливих якостей необхідних для успішної діяльності) професійної підготовки [9, с. 114].

Аналізуючи підготовку майбутніх педагогів, О. Абдулліна розуміє професійну підготовку як процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [1, с. 40]. У межах тієї самої тематики професійну підготовку визначають також як багатофакторну структуру, головне завдання якої полягає в набутті кожним студентом особистісного смислу діяльності, у формуванні фахової майстерності, у постійно зростаючому інтересі до роботи та розвитку успішності в діяльності. Більш широке визначення професійної підготовки пропонує у своєму докторському дослідженні Т. Танько: професійна підготовка — це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що, у свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати [15].

Поділяємо думку науковців (зокрема, О. Буздуган, Ю. Швалб, С. Харченко та ін.), які вважають, що з огляду на всі реформи та модернізацію на рівні системи освіти та загальнонаціональної політики взагалі метою сучасного вищого закладу освіти виступає підготовка конкурентоспроможного фахівця, який уміє самостійно, творчо вирішувати складні професійні та життєві завдання, обізнаний із сучасними досягненнями науки і техніки, здатний ефективно застосовувати їх на практиці, несе відповідальність за результат власної діяльності й орієнтований на ефективну самоосвіту. Не можна не погодитись із тим, що суспільству потрібні фахівці з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Не менш важливими є такі їхні якості, як висока моральність, особистісна відповідальність, внутрішня свобода, налаштованість на максимальну самореалізацію, здатність досягати високої мети раціональним шляхом і адекватними засобами.

Отже, аналіз теоретичного досвіду в галузі дослідження професійної підготовки дозволяє дійти висновку, що професійна підготовка — це складний та багатогранний процес, який включає систему змістових і організаційних заходів, що передбачає набуття професійних знань, умінь та навичок й розвиток особистісних якостей майбутнього фахівця (мобільності, комунікабельності, конкурентоспроможності), здатного до безперервного самовдосконалення в процесі набуття

досвіду з метою успішного виконання навчальних та професійних завдань.

Результатом аналізу наукових досліджень є той факт, що для системи сучасної вищої освіти пріоритетною стає професійна підготовка фахівців, у яких сформовані професійні знання, вміння, навички, світоглядні позиції, переконання, творчі здібності та професійна гнучкість. Орієнтація вищої школи на формування професійної творчої особистості інноваційного типу, яка спроможна реалізувати освітні стандарти, вимагає ґрунтовної організації цілісної професійної підготовки, оновлення змісту, засобів, методів та форм підготовки майбутніх фахівців. Дослідження вузькопрофільної компетенції під час професійної підготовки потребує особливої уваги до розробки

новітніх технологій навчання професійного мовлення, що вимагає аналізу поняття, яке є складником феномена «професійна підготовка», а саме «професійно-мовленнєва підготовка», яку розуміємо як специфічний багатокомпонентний процес набуття мовної та комунікативної компетенцій, які у сполучі з необхідними професійними навичками та особистісними якостями забезпечують досягнення результату в межах визначеного фаху. Таке трактування породжує науковий інтерес до подальшого дослідження професійно-мовленнєвої підготовки в межах проблеми україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Боднар Л. В. Професійна підготовка соціальних педагогів із застосуванням електронних засобів навчання: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лілія Василівна Боднар. – Одеса, 2006. – 191 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укладач і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
4. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика / С. М. Вишнякова. – М. : НМЦ СПО, 1999. — 538 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Дефектологічний словник: навчальний посібник / [за редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова]. – К. : «МП Леся», 2011. – 528 с.
7. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / Ирина Алексеевна Зимняя. — М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
8. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Людмила Миколаївна Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 424 с.
9. Комбекова Р. В. Профессиональная подготовка учителя широкого профиля для начальной школы: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Р. В. Комбекова – Сах., 2003. – 313 с.
10. Луговая О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах ставропольского края): дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Луговая Ольга Михайловна. – Ставрополь, 2004. – 192 с.
11. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / [ред. Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин]. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
12. Психологический словарь / [под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др.]. – М. : Педагогика, 1983. – 448 с.
13. Психолого-педагогический словарь для учителей и руководителей общеобразовательных учреждений / [автор-составитель: В. А. Мижериков]. – Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 1998. – 544 с.
14. Словарь по социальной педагогике : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / авт.-сост. Л. В. Мардахаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 368с.
15. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах: дис... доктора пед. наук : 13.00.04 / Танько Тетяна Петрівна. – Х., 2004. – 508 с.
16. Хомский Н. Аспекты теории синтаксиса / Н. Хомский; [пер. с. англ. В.А. Звегинцева]. – М., 1972. – 258 с.
17. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты / А. В. Хуторской // Интернет-журнал “Эйдос”. – 2002. – 23 апреля. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : < <http://www.eidos.ru/journal/2002/0423.htm>>.
18. Hutmacher Walo. Key competencies for Europe//Report of the Symposium Berne, Switzerland 27.30 March, 1996. Council for Cultural Co-operation (CDCC) a //Secondary Education for Europe Strsburg, 1997.

Наталья Николаевна Московчук,
 аспірантка кафедри теорії та методики дошкільного образования,
 Государственное учреждение «Южноукраинский национальный
 университет имени К. Д. Ушинского»,
 ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

К ПРОБЛЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ В НАУЧНОЙ СФЕРЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Результатом анализа научных исследований является тот факт, что для системы современного высшего образования приоритетной становится профессиональная подготовка специалистов, у которых сформированы профессиональные знания, умения, навыки, мировоззренческие позиции, убеждения, творческие способности и профессиональная гибкость. Ориентация высшей школы на формирование профессиональной творческой личности инновационного типа, который способен реализовать образовательные стандарты, требует основательной организации целостной профессиональной подготовки, обновления содержания, средств, методов и форм подготовки будущих специалистов. Соответственно, инициированное исследование украиноязычной подготовки будущих иностранных специалистов технических специальностей создаёт необходимость выяснить неоднозначное понимание понятия «профессиональная подготовка». Понятие «профессиональная подготовка» является достаточно сложным по своей структуре и требует детальной характеристики. Логика исследования требует выяснить сущность ключевого понятия «подготовка» и его результатов: подготовленность, готовность и компетентность, с помощью которых по традиции когнитивно-педагогического подхода анализируется учебно-воспитательный процесс в высших учебных заведениях.

Определено, что, несмотря на некоторые различия в трактовке понятия «подготовка», общей является характеристика подготовки как формы человеческой деятельности, которая является первичным и обязательным условием любой успешной деятельности. Считаем, что подготовка – это многокомпонентный процесс формирования и совершенствования знаний, умений, навыков и приобретения необходимых компетенций, который обеспечивает качественную социализацию личности.

Готовность к профессиональной деятельности трактуем как результат и условие успешного выполнения профессиональных обязанностей, включающих моральный, психологический и профессиональный компоненты и реализуется в деятельности вместе с приобретением опыта, а формируется в процессе профессиональной подготовки.

Подготовленность, по нашему мнению, – это наличие подготовки к любому делу, работе или свойство и состояние подготовленного, которое является результатом последовательной подготовки и определяет возможный уровень осуществления соотносимой с целью подготовки деятельности.

Учитывая специфику трактовки понятий «компетенция» и «компетентность» и преобладающую тенденцию большинства западных ученых к их отождествлению, категорию компетенция/компетентность понимаем как содержащую знания, умения, представления, программу действий, систему ценностных ориентаций и коммуникативную, когнитивную, мотивационную, этическую, социальную, операционную, технологическую составляющие, которые в разной последовательности формирования и степени проявления обеспечивают эффективную деятельность личности в коллективе.

Итак, анализ теоретического опыта в области исследования профессиональной подготовки позволяет сделать вывод, что профессиональная подготовка – это сложный и многогранный процесс, включающий систему содержательных и организационных мероприятий, предусматривающий приобретение профессиональных знаний, умений и навыков и развитие личностных качеств будущего специалиста (мобильности, коммуникабельности, конкурентоспособности), способного к непрерывному самосовершенствованию в процессе приобретения опыта с целью успешного выполнения учебных и профессиональных задач.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, подготовка, готовность, подготовленность, компетентность.

Natalya Nikolaevna Moskovchuk,
 Postgraduate student at the Faculty of Theory and
 Methods of Preschool Education,
 State institution «South Ukrainian National Pedagogical University
 named after K. D. Ushynsky»,
 26 Staroportofrankivska St., Odessa, Ukraine

REGARDING THE ISSUE OF PROFESSIONAL TRAINING IN SCIENTIFIC SPHERE OF HIGHER SCHOOL

The analysis of scientific research proved the fact that the professional training of specialists, whose professional knowledge, skills, ideologies, beliefs, creativity and professional flexibility are formed, is becoming a priority within the system of modern higher education. The orientation of higher education on the formation of an innovative

professional type of creative personality who is capable of implementing educational standards requires a thorough organization of holistic professional training, updating of the content, means, methods and forms of future specialists training. Accordingly, the initiated study of the Ukrainian-language training targeted to the future foreign specialists in technical specialties creates the need to clarify the ambiguous understanding of the concept «professional training». The concept «professional training» is quite complex in its structure and requires a detailed description. The logic of the research requires clarifying the essence of the key concept «training» and its results: preparedness, readiness and competence, through which the teaching and upbringing process in higher education institutions is analyzed according to the tradition of the cognitive-pedagogical approach. It is determined that, despite some differences in the interpretation of the concept «training», there is a general characteristic of training as a form of human activity which is the primary and indispensable condition for any successful activity.

We believe that training is a multicomponent process aimed at forming and improving knowledge, skills, abilities alongside with acquiring the necessary competencies, which ensures the qualitative socialization of an individual.

Readiness for professional activity is interpreted as a result and a condition for the successful performance of professional duties which include moral, psychological and professional components and is realized in activities together with the acquisition of experience; it is formed in the process of professional training.

Preparedness, in our opinion, is the availability of training in any deeds, work or property and state of a trained person which is the result of consistent training and it determines a possible implementation level correlated with the purpose of an activity.

Taking into consideration the interpretation specificity of the concepts «competency» and «competence» as well as the prevailing tendency of most Western scholars to equate them, the category competency / competence is understood as one which contains knowledge, skills, ideas, program of actions, a system of value orientations including the communicative, cognitive, motivational, ethical, social, operational, technological components, which, according to a particular sequence of their formation and degree of their manifestation, ensure the effective activity of an individual in a team

Thus, the analysis of theoretical experience in the field of research of professional training allows us to draw a conclusion that professional training is a complex and multifaceted process, involving a system of substantive and organizational activities, which implies the acquisition of professional knowledge, skills and development of personal qualities of the future specialist (mobility, competitiveness), capable of continuous self-improvement in the process of acquiring experience in order to fulfill educational and professional tasks successfully.

Key words: professional training, training, readiness, preparedness, competence.

Подано до редакції: 1.11.2017 р.

Рекомендовано до друку: 14.11.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Богуш